

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก : กรณีศึกษา

บ้านโนนแก้ว ตำบลตะโก อำเภอยางตลาด จังหวัดนครราชสีมา

Means to Develop Educational and Religious Participation of Catholic Families : A Case Study of  
Nonkaew Village Tako Sub-District Hoithalang District Nakornratchasima Province

สุเทพ ประทุมศรี (Suthep Prathumtree)\* สมนึก ปัญญาสิงห์ (Somnuek Panyasing)\*\*

### บทคัดย่อ

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาและศาสนา ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาและศาสนา ของครอบครัวคริสตชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้อาวุโสในชุมชน บาทหลวงประจำโบสถ์ นักบวชหญิงหรือแม่ชี(ซิสเตอร์) ผู้ช่วย บาทหลวง มรรคทายก ผู้ใหญ่บ้าน ชาวชนชายหญิง ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล ครอบครัวคริสตชนคาทอลิก ผู้ปกครองนักเรียนและสมาคมผู้ปกครองโรงเรียนเทรซาอุปถัมภ์ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลทุกข้อมูได้แก่ หนังสือ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารจากการสัมมนาการศึกษาคาทอลิก เอกสารพระศาสนจักรคาทอลิก และการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) การสนทนากลุ่มทั่วไป (Group Discussion) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ ผลการศึกษาคือ

1) การมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อร่วมพิจารณาวางแผนนโยบายและแผนงาน ด้านศาสนาโดยการพิจารณาเสนอตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสภาภิบาลวัด เพื่อร่วมวางแผนจัดทำกิจกรรมตลอดทั้งปี ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม เช่น การบริจาคสิ่งของเพื่อจัดทำกิจกรรม และเข้าร่วมพิธีกรรมในโบสถ์

2) ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว ด้านการศึกษา พบว่า คณะกรรมการบางท่านยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ด้านศาสนา พบว่า ครอบครัวคริสตชนบางครอบครัวยังเชื่อและศรัทธาในคำสอนทางศาสนา กล่าวคือ

3) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาและศาสนา

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษาผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำหมู่บ้าน ควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างบ้านและโรงเรียนเพื่อหาแนวทางการมีส่วนร่วมทุกครั้งก่อนที่จะดำเนินกิจกรรม แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้านศาสนา มี สภาภิบาลวัด ผู้นำหมู่บ้านและควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างวัดและครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว โดยมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันคือการส่งเสริมความรักและศรัทธา เป็นพลังที่ทำให้เกิดความเป็นหนึ่งเดียวกันในชุมชน เช่น ส่งบุตรหลานเข้ารับการอบรมทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ นิธิยมารยาททางสังคม การเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์ของชุมชน เป็นต้น

\* มหบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

\*\* รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาพัฒนสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

**ABSTRACT**

The objectives of this qualitative research were to study: the educational and religious participation and its obstructions, as well as the development approaches for educational and religious participation of Catholic families. Groups of people who provided information were elderly people in the community, priests and nuns from the church, deacons, village headman, young people both male and female, officers from Sub-district Administrative Organization, Catholic families, parents and parents club of Theresa Upatum School. Secondary sources of information included: books, articles, reports, thesis, seminar paper from Catholic Education Council seminars, and Catholic documents. Collection of primary data included: participant observations, in-depth interviews and group discussions.

The results after the collection and analysis of data were:

1) Educational and religious participation of Catholic families from the past till present: It showed that the community had participated both in education and religion from the past till present. But, the form of participation had been changed to the form of improvement. For education, the community would participate in the committee of the educational institution. For religious, community would participate in planning, and implementing of activities. Committee of the church and various groups, such as, The Legion of Mary, Basic Ecclesial Community, Eucharistic Youth Movement, Society of St. Vincent de Paul, etc. gave chances to the community to participate in managing, co-planning, co-working and sharing ideas.

2) Problems and obstructions for the development of educational and religious participation of Catholic families in Nonkaew village: For the educational aspect, the problems and obstructions were from adjusting the attitudes of the parents to participate in taking care of their children both in school and at home, as well as to support their activities. Some personnel of the Catholic did not have the change visions in letting the community participate in administration of religious work. They did not agree for any change as they thought what they had performed traditionally was already good.

3) Development approaches for educational participation: The administration of the educational institution committee, the church ministries, headman of the village should always arrange the joint meeting among the houses (community), the church, and the school to plan and find means for the participation in activities to be implemented. The school should give the opportunities to the community to have more roles in organizing the activities to promote the folk wisdoms. They should be able to participate in the procedures, from planning, managing, implementing and evaluating the activities.

Participation between the school and church should be improved. The sense of ownership by the community should be enhanced, for example, by training and teaching the children on morality, ethics, knowledge, good habits, social manners and history of the community.

**คำสำคัญ:** แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม การศึกษา ศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก

**Key Words:** Means to Develop, Educational, Religious Participation of Catholic Families

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกมีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 2000 ปี มีพระสันตะปาปาเป็นประมุข มีผู้นับถือ 1,147 ล้านคน คิดเป็นอัตราเฉลี่ยร้อยละ 17 ของประชากรโลก (เสรี, 2529) โดยคริสต์ศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2098 (วิทยาลัยแสงธรรม, 2533) ประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 0.3 ของประชากรทั้งประเทศ เน้นการเผยแผ่ศาสนาควบคู่ไปกับการพัฒนา โดยคณะมิชชันนารี นอกจากจะเผยแผ่ศาสนาแล้ว ยังนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ประเทศไทยในด้านต่างๆ (เสรี, 2529) คือด้านการศึกษา คริสต์ศาสนาได้ก่อตั้งโรงเรียนขึ้นมา เพราะเห็นว่า การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติให้มีความทัดเทียมกับนานาประเทศ โดยมีโดยมีอัตลักษณ์ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ และวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถในทุกมิติ ให้เป็นเด็กที่มีคุณภาพ และเป็นคนดีของสังคม จึงมีนโยบายให้มีการก่อตั้งโรงเรียนไปยังส่วนภูมิภาคต่างๆ เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับบุตรหลาน โดยออกเป็นกฎหมายของพระศาสนจักร เกี่ยวกับการศึกษาซึ่งมีครอบครัวมีส่วนร่วม อาทิ มาตรา 793 วรรค 1 บิดามารดา รวมทั้งผู้ที่ทำหน้าที่แทน มีพันธะและมีสิทธิให้การศึกษาอบรมแก่บุตรหลานของตน บิดามารดาคริสตชนคาทอลิกยังมีหน้าที่และสิทธิที่จะเลือกวิธีและสถาบัน ที่จะช่วยพวกเขา ให้สามารถจัดให้บุตรหลานได้รับการศึกษาแบบคาทอลิกตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นได้อย่างดียิ่งขึ้น มาตรา 796 วรรค 2 บิดามารดาต้องร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับโรงเรียน ซึ่งตนได้ฝากฝังบุตรหลานไว้ให้อบรม ส่วนบรรดาครูในการปฏิบัติหน้าที่ของตนต้องทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับบิดามารดาและรับฟังคำบอกกล่าวรวมทั้งการดำหนิของบิดามารดาผู้ปกครองเหล่านั้น ด้วยความยินดีและให้จัดตั้งสมาคมหรือการพบปะสังสรรค์กับบรรดาผู้ปกครองนักเรียน และให้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง

สังฆมณฑล นครราชสีมา ได้ดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าว มีการก่อตั้งโรงเรียนแห่งแรก คือโรงเรียนมารีย์วิทยา นครราชสีมา ตั้งอยู่ที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ.2499 ปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดมีทั้งหมดจำนวน 10 โรงเรียนโรงเรียนเทเรซาอุปถัมภ์ บ้านโนนแก้ว ตำบลตะโก อำเภอห้วยแถลง เขตการปกครองของสังฆมณฑลนครราชสีมา เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้รวมทั้งด้วย (เอกชัย, 2551)

ชุมชนบ้าน โนนแก้ว อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เป็นหมู่บ้านที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก เดิมในชุมชนมีเพียงโบสถ์ยังไม่มีโรงเรียน ทุกครอบครัวได้ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ของโบสถ์และชุมชนเป็นอย่างดี เช่น การมาร่วมในพิธีกรรมทางศาสนาวันอาทิตย์ การร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะการสร้างโบสถ์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน การร่วมประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อวางแผนกิจกรรมตลอดทั้งปี ต่อมา มิชชันนารีสร้างโรงเรียนขึ้นที่บ้านโนนแก้ว เพราะเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านต้องเดินทางไปโรงเรียนที่อำเภอห้วยแถลง และโรงเรียนบ้านตะโก อยู่ห่างจากหมู่บ้าน 2 กิโลเมตร ทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัย รวมทั้งมองเห็นแนวทางในการอบรมเด็กและเยาวชน ให้เป็นคนดีตามแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนแบบคาทอลิก ในการก่อตั้งโรงเรียนขึ้นที่ชุมชนบ้านโนนแก้ว การก่อตั้งโรงเรียนที่ผ่านมาได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากครอบครัวคริสตชนในชุมชน เริ่มจาก การก่อสร้างโรงเรียนหลังแรกซึ่งทำด้วยไม้ และทำการเปิดสอนโดยครูอาสาจากคนในชุมชนเอง ครอบครัวคริสตชนก็ระดมกันมามีส่วนร่วมตามความสามารถของตน เช่น เป็นแรงงาน ช่างไม้ แบกปูน ผสมปูนสร้างโบสถ์และอาคารเรียน นำข้าว พริก หรือของกินมาบริจาคให้กับทางโรงเรียน บาทหลวงได้แต่งตั้งครูใหญ่ โดยคัดเลือกมาจากคนในชุมชน เป็นคณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะกรรมการชุดนี้เป็นคณะกรรมการชุดเดียวกับคณะกรรมการสภาอภิบาล

ของวัด จึงทำให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวสภาพการณ์ และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถวิเคราะห์ ปัญหาพร้อมกันแก้ไขได้ในที่สุด ดังนั้น จึงเห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของครอบครัวคริสตชนบ้านโนนแก้ว ด้านการศึกษาและศาสนามีมาตั้งแต่อดีตแล้ว แต่จะเป็นไปภายใต้ความเชื่อและความศรัทธาต่อศาสนาของตน โดยมีบาทหลวงเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ

อย่างไรก็ตาม ยุคกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ ทำให้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆ ที่เข้ามาสู่ชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนด้านแนวคิดและการปฏิบัติ พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของเด็กและเยาวชน ในการลอกเลียนแบบการแต่งตัวตามค่านิยม คนในชุมชนหลังไหลเข้าไปทำงานในชุมชนเมืองที่เจริญกว่า จึงส่งผลให้สุขภาพจิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไป ขาดคุณธรรม จริยธรรม ชุมชนไม่ค่อยเข้าโบสถ์เหมือนแต่ก่อน โดยเฉพาะวัยรุ่น มีแต่ผู้สูงวัยเท่านั้นที่เข้าโบสถ์อยู่เป็นประจำ โรงเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เป็นการบริหารในเชิงธุรกิจมากขึ้น แทนที่จะเป็นไปเพื่อชุมชน ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสิ่งที่ผิดต่ออัตลักษณ์ของโรงเรียนคาทอลิก รวมทั้งทางด้านศาสนา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นในชุมชนทุกองค์กรจะต้องมีการปรับตัว ครอบครัวในชุมชนบ้านโนนแก้ว โบสถ์ และโรงเรียนเทเรซาอุปถัมภ์ เป็นสถาบันที่อยู่ในโลกของการเปลี่ยนแปลง จำเป็นที่จะต้องมีการปรับตัวและพัฒนาตนเองไปพร้อมๆ กัน หากไม่ตระหนักที่จะปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โบสถ์ โรงเรียน ก็จะค่อยๆ เลือนหายและลดน้อยถอยลงเรื่อยๆ การบริหารจัดการของโรงเรียน ก็จะเข้าสู่ระบบธุรกิจและโรงเรียนคาทอลิก อาจไม่มีแนวทางในการบริหารจัดการที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของโรงเรียนคาทอลิกอีกต่อไป

แนวทางที่จะสามารถพัฒนาบ้าน โบสถ์ โรงเรียน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก จึงจะสามารถนำสู่แนวทางการพัฒนา ด้านการศึกษาและศาสนาของชุมชนคริสตชนคาทอลิกที่

ยั่งยืนได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัวคาทอลิกด้าน การศึกษาและศาสนาจากอดีตถึงปัจจุบัน เพื่อจะได้พบ ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วม เพื่อ นำไปสู่แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทาง ด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก บ้านโนนแก้ว โดยข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยนี้ อาจ เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ชุมชนบ้านโนนแก้ว ต่อโบสถ์นักบุญเทเรซาและ โรงเรียนเทเรซา อุปถัมภ์ ที่ผู้บริหารการศึกษาและ ศาสนา รวมทั้งองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไป เป็นแนวทางในการพัฒนา ให้ชุมชนเป็นต้น โบสถ์ และโรงเรียน ได้รับการพัฒนาโดยคนในชุมชนเพื่อ ประโยชน์ของชุมชน สมาชิกในสังคมได้รับการพัฒนา ทั้งกายและจิต ให้เป็นคนเก่ง ดี มีสุข และเป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ สืบไป

### คำถามการวิจัย

สภาพการมีส่วนร่วมของครอบครัวคริสตชนคาทอลิกในด้านการศึกษา และศาสนา บ้านโนนแก้ว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมด้านการศึกษาและศาสนา อย่างไร และมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม ด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิกอย่างไร

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมด้าน การศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก บ้านโนนแก้ว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้านการศึกษาและศาสนา ของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก บ้านโนนแก้ว

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัว คริสตชนคาทอลิก บ้านโนนแก้ว

### ขอบเขตของการวิจัย

1. เป็นการวิจัยเฉพาะการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวคริสตชนคาทอลิกในด้านการศึกษาและศาสนา ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก
2. ใช้หน่วยพื้นที่ในการศึกษา คือบ้านโนนแก้ว หมู่ที่ 4 ตำบลตะโก อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีจำนวนครอบครัวทั้งหมด 133 ครอบครัว มีประชากรจำนวน 733 คน

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสภาพการมีส่วนร่วมด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก บ้านโนนแก้ว
3. ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว

### แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

#### แนวคิดพระศาสนจักรคาทอลิก

##### 1. ประวัติคริสต์ศาสนา

เสรี(2529) กล่าวว่า ชาวคริสต์เชื่อว่า ศาสนาคริสต์ไม่ได้เริ่มที่การปรากฏมาของพระเยซู แต่เริ่มจากความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์นับแต่การสร้างโลกแล้ว และจะไปจบสิ้นอย่างสมบูรณ์เมื่อโลกสิ้นไป เมื่อเกิด “ฟ้าใหม่และแผ่นดินใหม่” การปรากฏมาของพระเยซูเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญที่สุดใน

ประวัติศาสตร์แห่งความรอดนี้ เพราะพระองค์ทรงทำให้ “พันธสัญญา” (Alliance) ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์สมบูรณ์ โดยทรงเปิดเผยสัจธรรมที่จะนำมนุษย์ไปสู่ความหลุดพ้นหรืออีกนัยหนึ่ง นำมนุษย์ไปหาพระเจ้าพันธสัญญานี้หมายถึง สัญญาระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ ซึ่งเริ่มกับมนุษย์คู่แรกและกับบุคคลสำคัญอีกหลายคน รวมทั้งกับชนชาติที่พระเจ้าทรงเลือกสรรคือชาติอิสราเอล พระเจ้าทรงสัญญาว่าจะทรงช่วยให้มนุษย์พ้นทุกข์และได้รับความรอดนิรันดร์ในที่สุด ถ้าหากมนุษย์ซื่อสัตย์และปฏิบัติตามกฎบัญญัติของพระองค์ของโลกนี้ และประวัติศาสตร์แห่งความรอดซึ่งมีความหมายและคุณค่าภายในจิตใจมนุษย์ โดยมีท่านผู้หนึ่งซึ่งได้ลงมาบังเกิดเป็นมนุษย์ นั่นก็คือพระเยซูเจ้า ทั้งๆ ที่ธรรมชาติที่แท้จริงของพระองค์ นั้นทรงเป็นพระเจ้าและก็ได้สละพระเกียรติของพระองค์ลงมาบังเกิดเป็นมนุษย์ในครรภ์ของพระนางมารีย์อา ซึ่งเป็นมนุษย์ที่พระเป็นเจ้าได้ทรงเตรียมไว้ให้เป็นมารดาของพระเยซูเจ้า คริสต์ศาสนาเชื่อว่าพระนางตั้งครรถ์ทั้งๆ ที่ยังทรงเป็นพรหมจรรย์อยู่ เพราะพระจิตเจ้า หรือพระวิญญาณบริสุทธิ์บันดาลให้เป็นไป และพระเยซูเจ้า เป็นชาวนาซาเร็ธ บังเกิดในรางหญ้าเมืองเบธเลแฮม พระองค์ได้ทรงเจริญวัยขึ้นดำเนินชีวิตเหมือนมนุษย์และชาวบ้านธรรมดาๆ คนหนึ่ง จนกระทั่งอายุ 30 ปี ได้ออกเทศนาสั่งสอนเป็นเวลา 3 และได้ถูกจับ รับทรมานและถูกตรึงกางเขนสิ้นพระชนม์ ก่อนสิ้นพระชนม์พระองค์ได้ทรงตั้งพระศาสนจักรของพระองค์ในโลกนี้ และได้ตั้งพระสันตะปาปาองค์แรกคือ นักบุญเปโตร คริสต์ศาสนาได้เริ่มที่ตรงนี้ และในวันแรกที่ได้เริ่มต้นพระศาสนจักร มีคนรับศีลล้างบาป 7,000 คน ในตอนแรกๆ ศูนย์กลางของคริสต์ศาสนาอยู่ที่กรุงเยรูซาเล็ม แต่ต่อมา ได้ย้ายไปอยู่ที่กรุงโรมประเทศอิตาลี และได้แผ่ขยายไปในแถบประเทศทางยุโรปก่อนและคริสต์ศาสนาได้มีความเจริญรุ่งเรืองและมีอำนาจเป็นอย่างมากเป็นต้นในยุคกลาง มีอำนาจถึงขั้นเป็นชีดาพระมหากษัตริย์ได้ และในที่สุดความเสื่อมจากความเจริญรุ่งเรืองมาก



เกินไป ในที่สุดก็ถึงยุคเสื่อมของพระศาสนจักร มีการแยกตัวออกเป็นนิกายต่างๆ กว่า 200 นิกาย ซึ่งผู้แยกตัวออกจากคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิกเรียกว่า “โปรเตสแตนต์” ความแตกต่างระหว่างคาทอลิกกับโปรเตสแตนต์ ซึ่งตั้งแต่แรกเริ่มเดิมทีคริสตศาสนานี้มีเพียงนิกายเดียว คือ ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งพระเยซูเจ้าเป็นผู้ตั้งขึ้นเมื่อ 2000 ปีมาแล้ว ที่ตะวันออกกลาง ในดินแดนปาเลสไตน์ โดยที่พระองค์ได้ทรงแต่งตั้งพระสันตะปาปาองค์แรกคือนักบุญเปโตร และมีกฎระเบียบมากมายทำให้ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกนั้นมีความเป็นปึกแผ่น และแผ่ขยายมีคนนับถืออยู่ทั่วโลก เป็นต้นในยุคกลางคริสต์ศาสนามีความเจริญมาก ต่อมา ในปี 1517 ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกได้ถูกแยกตัวออกโดยมาตินลูเธอร์ สาเหตุเนื่องมาจากไม่พอใจในหลักการประเพณีปฏิบัติของคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก อยู่หลายข้อในการแยกตัวของมาตินลูเธอร์นั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ขึ้นในคริสตศาสนา กล่าวคือ หลังจากที่ได้แยกตัวออกเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อนิกายโรมันคาทอลิกคาทอลิก ได้เริ่มบัญญัติกฎและข้อบังคับและแนวทางปฏิบัติเสียใหม่ ซึ่งมีแนวความคิดในการกำหนดคำสอน รวมทั้งหลักในการปฏิบัติที่อยู่บนแนวคิดของการต่อต้านคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิกอย่างรุนแรง ดังนั้นหลักคำสอนจึงออกมาในลักษณะต่อต้านคำสอนของคาทอลิก อาทิ ไม่ยอมรับอำนาจพระสันตะปาปา ไม่นับถือพระนางมารีย์ ไม่มีบาทหลวงเหมือนคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกแต่มีผู้นำทางจิตวิญญาณเรียกว่าศาสนจารย์

หลังจากที่ได้แยกตัวออกมาเกิดนิกายต่างๆซึ่งได้แยกตัวออกจากมาตินลูเธอร์ กว่า 200 นิกาย ซึ่งจะเห็นได้ในปัจจุบัน ดังนั้น คริสต์ศาสนาจึงแยกออกเป็นสองนิกายใหญ่ๆ คือ นิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งถือว่าได้รับการแต่งตั้งจากพระเยซูเจ้าโดยตรง มีพระสันตะปาปา เป็นประมุข และสืบทอดต่อกันมาจากนักบุญเปโตรผู้ซึ่งเป็นพระสันตะปาปาองค์แรก และ

บัดนี้ มีพระสันตะปาปาองค์ปัจจุบัน คือ พระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 ซึ่งเป็นองค์ที่ 265 ในคริสต์ศาสนา ในส่วนหนึ่งที่เรียกว่า “โปรเตสแตนต์” หมายถึง ผู้แยกตัวออก ซึ่งประกอบไปด้วยนิกายต่างๆกว่า 200 นิกาย ในปัจจุบัน และแต่ละนิกายก็มีคำสอนและหลักปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป

ในที่สุดหลังจากที่มาตินลูเธอร์ได้แยกตัวออกไปแล้ว คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกได้ทบทวนบทบาทของตนเองเสียใหม่ และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ที่ทำให้คริสต์ศาสนาถึงยุคเสื่อมถอยในที่สุดก็ได้เรียกสังคายนา โดยเรียกพระสังฆราชจากทั่วโลกมาประชุมกันเพื่อทบทวนบทบาทของพระศาสนจักรที่มีต่อโลก ในการสังคายนานั้น มีอยู่ 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ในปี 1869 และครั้งที่ 2 ในปี 1958-1965 ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนท่าทีของพระศาสนจักรต่อการดำรงอยู่ท่ามกลางโลก โดยการกำหนดข้อบังคับต่างๆ ให้เป็นปัจจุบัน เพื่อทันต่อเหตุการณ์

### บทบาทพระศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทย

คริสต์ศาสนาได้เข้ามาพร้อมกับงานบริการทางสังคมในรูปแบบต่างๆนี้แสดงให้เห็นว่า คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกได้ยึดเคียงคู่กับสังคมไทยมาโดยตลอด ซึ่งปัจจุบันนี้ในประเทศไทยได้แบ่งเขตปกครองออกเป็น 10 เขตซึ่งเขตเรียกว่า “สังฆมณฑล” ในแต่ละสังฆมณฑลมีประมุขปกครองเรียกว่า “พระสังฆราช” และมีบรรดาบาทหลวงเป็นผู้ร่วมงาน ซึ่งประจำอยู่ตามโบสถ์ต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งนอกจากทำงานทางด้านจิตวิญญาณแล้วยังทำงานบริการทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นที่ ดังนั้น จึงสามารถแบ่งบทบาทและงานต่างๆ ที่คริสต์ศาสนาได้ทำ ใน 2 ประเด็นใหญ่ๆ คือ

#### 1. งานด้านการปฏิบัติศาสนกิจ

กล่าวคือกิจกรรมต่างๆ ที่คาทอลิกพึงปฏิบัติเพื่อให้เกิดความศรัทธาต่อผู้ที่เป็คาทอลิก ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆมากมายรวมทั้งการประกาศเผยแผ่หลักคำสอนของคริสตศาสนาให้คนทั่วไปได้รู้จัก ส่วน

กิจกรรมที่คริสต์ศาสนิกชนได้กระทำมีดังนี้ คือ คริสตชนจะไปวัดในทุกวันอาทิตย์ เพื่อสวดภาวนาสรรเสริญพระเจ้าพร้อมกัน การสวดสวดประจำเพื่อเป็นการแสดงถึงความรักความศรัทธาและความไว้วางใจต่อพระแม่มาเรียผู้ซึ่งเป็นมารดาของพระเยซูเจ้าในฐานะที่เป็นมนุษย์ นอกจากนี้ ตลอดทั้งปี จะมีกิจกรรมและพิธีต่างๆ เพื่อส่งเสริมความศรัทธา อาทิ วันฉลองนักบุญใหญ่ เช่น นักบุญเปโตรและเปาโล ฉลองพระนางมารีอา การฉลองงานวันคริสตมาส และฉลองโบสถ์ต่างๆ ซึ่งจะมีกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้อยู่เรื่อยๆ

## 2. งานด้านการให้บริการแก่สังคม

จากคำสอนของคาทอลิกที่ว่า “จงรักพระเจ้าสุดจิตสุดใจ และรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง” นั้น เป็นปรัชญาในการทำงานของคริสตชนเพื่อสังคม กล่าวคือ หากเรารักใคร่เราต้องแสดงความรักความเมตตาให้กับเขา ดังนั้น เนื่องจาก คริสต์ศาสนาอยู่ในสังคมโลก และรักสังคมโลก ก็ต้องแสดงความรักให้กับสังคม ดังนั้น คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก จึงทำงานเพื่อเป็นการบริการสังคมอยู่มากมาย ดังที่เราเห็นในปัจจุบัน อาทิ (1) งานเกี่ยวกับการศึกษา ได้เปิดการเรียนการสอนโดยการก่อสร้างโรงเรียนต่างๆ อาทิ โรงเรียน อัสสัมชัญ โรงเรียนเซนต์โยเซฟ และโรงเรียนต่างๆ ที่มีอยู่ตามวัดคาทอลิกซึ่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้บริการเกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งเป็นการร่วมกันพัฒนาประเทศชาติ (2) งานเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล และเชี่ยวชาญรักษา โดยการก่อสร้างโรงพยาบาลต่างๆ ขึ้นมา เช่น โรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ โรงพยาบาลเซนต์เมรี่ และโรงพยาบาลคามิลโล (3) งานเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม ซึ่งจะมีศูนย์สังคมพัฒนาประจำอยู่ตามเขตการปกครองต่างๆ ซึ่งจะทำงานเกี่ยวกับการบริการในชุมชนที่ด้อยโอกาส อาทิ สัมผัสคล่องเคย การฝึกอาชีพให้กับหญิงโสเภณีหรืองานกลุ่มสตรี และ งานส่งเสริมชีวิตครอบครัว (4) งานสังคมสงเคราะห์ อาทิ ศูนย์คนตาบอดปากเกร็ด บ้านเด็กกำพร้าและเด็กเร่ร่อน พัทยา งานเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยเอดส์ เป็นต้น

## แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

นับว่าเป็นความคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวิจัยในครั้งนี้ เพราะนอกจากจะเป็นการวัดศักยภาพของชุมชนในเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมแล้ว ยังเป็นการหาแนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมให้นับวันยังมีการมีส่วนร่วมกันมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น พื้นฐานสำคัญของการพัฒนาจึงต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พินิจ (2528) แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดจากความคิดที่ว่า การพัฒนาที่ดีที่สุดและที่สุคนั้นควรเกิดจากพลังและขีดความสามารถของประชาชนที่ได้ผนึกกำลังร่วมกันพัฒนา รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดในการวางแผนพัฒนาชุมชนของตนเอง ทำให้สามารถพัฒนาตรงกับความต้องการของตนเอง ทำให้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของผลผลิตของการพัฒนานั้นด้วย ดังที่ทวิตอง (2527) ได้กล่าวว่า การที่ประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของคนในการจัดการควบคุมการให้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม การเมืองทำให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาของตนเอง

ชัยญา (2545) ได้แบ่งทฤษฎีการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ประกอบด้วย กลุ่มที่หนึ่ง ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของผู้นำและถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและ/หรือ ถอดถอนผู้นำเป็นเครื่องหมายของการที่จะให้หลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ เน้นเฉพาะการสร้างโครงสร้างสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น ส่วนกลุ่มที่สอง คือ ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory Democracy) ตามแนวคิดของทฤษฎีนี้การมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแต่เข้าไปพิจารณาเลือกตั้งหรือถอดถอนภาวะผู้นำเท่านั้นแต่ยังหมายถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางแผนนโยบายและยิ่งไปกว่านั้น ทฤษฎีนี้

ยังมองการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษ และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและสังคม นั่นก็คือ การไม่ยอมให้มีส่วนร่วมนับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพผู้ตาม

ซึ่งอันที่จริงแล้ว ความหมายของการมีส่วนร่วม แท้จริงแล้วคำว่าความร่วมมือกับการมีส่วนร่วมจะมีความหมายที่แตกต่างกัน แต่ในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้อธิบายให้มีความหมายเดียวกัน หมายถึง “ปฏิบัติร่วมกัน” ที่แน่นอนว่าจะมีมิติการมองที่แตกต่างกัน เช่น นักการศึกษาบอกว่า การมีส่วนร่วมคือ การร่วมกระทำในเหตุการณ์จริง หรือกิจกรรมตามธรรมชาติ นักปกครองอธิบายว่า คือการเข้าร่วมกิจกรรมของสถาบันการเมืองในชุมชนนั้น นักสังคมวิทยาบอกว่า คือการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ ในสังคม เป็นต้นนอกจากอีกหลายๆ องค์การ ได้ให้คำนิยามและกำหนดความหมายของคำว่า “ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วม” ไว้แตกต่างกันหรือเหมือนกับบางส่วน แต่ในภาพรวมแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การที่ประชาชนหรือชุมชน ณ ที่นี้ หมายถึง ชุมชน หรือครอบครัวคริสตชน บ้านโนนแก้ว พัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการ และควบคุมตนเองในการจัดการกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่อยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะที่เป็นสมาชิกสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง เป็นตัวของตัวเอง มีผู้ให้ความหมายคำว่า “การมีส่วนร่วม” ไว้มากมาย แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยจะนำมาอธิบายเฉพาะความหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาซึ่งมีผู้ให้ความหมายที่เกี่ยวข้องไว้ ดังนี้

ชูชาติ (2545) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการเข้าไปดำเนินงานของบุคคลหรือของกลุ่มเพื่อให้สะท้อนถึงความสนใจ

ของตนหรือเพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังงานหรือทรัพยากรต่อสถาบัน ในขณะที่

อุทัย (2545) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมที่ต่างกัน ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจึงเป็นการทำให้สมาชิกทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการกำหนดภารกิจในการปฏิบัติงาน ในการแก้ไขปัญหาและสร้างให้แก่องค์กรหรือต้องอาศัยการกระจายอำนาจไปสู่ระดับล่าง อย่างทั่วถึงและได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ที่มีผลต่อตนเองหรือชุมชน ซึ่งมีความเห็นที่คล้ายกันกับ

เมตต์ (2547) ที่มองการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาของตน

ทวีทอง (2527 อ้างถึงใน นิลมณี พิทักษ์, 2551) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคมในการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจ ในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

Wine (1982) และ Erwin (1976 อ้างถึงใน นิลมณี พิทักษ์, 2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อย่างน่าสนใจว่า การมีส่วนร่วมก่อดำเนินการ 3 มิติ คือ (1) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า จะทำอะไรและจะทำอย่างไร (2) สามารถมีส่วนร่วมในลักษณะใด และ (3) จะแบ่งปันผลประโยชน์อย่างไรในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ให้ความสำคัญในการคิด



สร้างสรรค์รวมถึงการติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้วย

### ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

อุทัย (2546 อ้างถึงใน จิราภรณ์ สารแสน, 2552) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและประชาชนในการจัดการศึกษามี 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประการแรกที่จะต้องทำคือ การกำหนดความต้องการและการจะลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงการติดตามแผนที่ได้วางไว้ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นๆ และได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้โครงการใดบ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น ช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงาน และประสานงานและการของความช่วยเหลือ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์นั้น จอกจากความสำคัญของประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงความกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วยผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลประโยชน์ทางบวก 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สิ่งที่สำคัญจะต้องสังเกตคือ ความเห็นชอบและความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลและสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มได้

### กรอบคิดในการวิจัย

กรณีการศึกษา: การพัฒนาการมีส่วนร่วมด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัวคาทอลิก เป็น การวิจัยใน บริบทความเป็นมาของชุมชน ทางด้าน กายภาพและสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การเมืองการปกครอง และเน้น ศึกษาด้านการพัฒนาด้านศาสนาและการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อความเข้าใจปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่การมีส่วนร่วมของสถาบันครอบครัวคาทอลิกที่อยู่ใน ชุมชน ว่ามีสาเหตุและปรากฏการณ์ อะไรบ้างที่ทำให้

เกิดการมีส่วนร่วมของครอบครัวคาทอลิก และจะมีการพัฒนาการมีส่วนร่วมในด้านการศึกษาและศาสนา อย่างไร ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการศึกษา การพัฒนาระบบสาธิตอุปถัมภ์ในโรงเรียน, การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางโรงเรียนได้จัดขึ้นหลักสูตรการเรียนการสอนและการวางแผนการจัดการการศึกษา, ปฏิทินการศึกษา และกิจกรรมของสมาคมผู้ปกครอง, การเสนอแนะวิทยากรสำหรับสอนคนในชุมชน เป็นต้น ประชาชนชาวบ้านให้กับนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน, การมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพทาง ด้าน การศึกษา 2) ด้านศาสนา รูปแบบและโครงสร้างการปกครองภายในวัด, ร่วมเสนอปฏิทินกิจกรรมของวัด ในรอบปีการร่วมกิจกรรมทางศาสนาของครอบครัวคาทอลิก, กิจกรรมสำหรับพัฒนาจิตใจ ในรูปแบบต่างๆ บทบาทของคริสตชนคาทอลิกฟิ่งมี, การส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแผ่หลักคำสอนของคริสต์ศาสนา, การจัดค่ายอบรมคุณธรรมและจริยธรรม, งานด้านศาสนสัมพันธ์, ศาสนากับการแก้ปัญหาทางสังคม

การวิเคราะห์สิ่งต่างดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงการปรับตัวของการมีส่วนร่วม ด้านการศึกษาและศาสนา ของครอบครัวคาทอลิก ในสภาพของการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### 1. พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกหมู่บ้านโนนแก้ว ตำบลตะโก อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อหัวข้อที่ผู้วิจัยสนใจ กล่าวคือ เป็นหมู่บ้านที่กอบด้วยครอบครัวคริสตชนคาทอลิก มีโบสถ์ โรงเรียนอยู่ในพื้นที่เดียวกันและทั้งสามสิ่งนี้ มีประวัติศาสตร์และพัฒนาการที่ยาวนาน โดยผู้วิจัยเลือกหมู่บ้านโนนแก้ว เป็นกรณีศึกษา มีหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ คือ เป็น

หมู่บ้านที่นับถือศาสนาพุทธโรมันคาทอลิกทั้งหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่ประกอบด้วย บ้านวัดและโรงเรียน มี ปัญหาในการมีส่วนร่วมทั้งในด้านการศึกษาและ ศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก ในขั้นตอน การเลือกพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในด้ว การศึกษา และแนวทางในการร่วมกิจกรรมทางศาสนา ของคริสตชนคาทอลิก เช่นเอกสาร หนังสือการ ประชุมสัมมนาการศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย พ.ศ.2551 ได้เน้นให้มีการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อพัฒนาการศึกษาคาทอลิก ให้มีความเจริญก้าวหน้า อันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป และในตอน หนึ่งได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันครอบครัวที่มีผล ต่อการพัฒนาโรงเรียนคาทอลิกด้วย และเอกสารของ สังคมยานาวาติกันครั้งที่ 2 ที่กล่าวถึงความสำคัญและ บทบาท ของครอบครัวต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทาง ศาสนา ฯลฯ ซึ่งได้กล่าวว่า “สถาบันครอบครัว นั้นเป็นเหมือนกับพระศาสนจักรระดับบ้านหาก ครอบครัวเข้มแข็งองค์กรต่างๆ ของพระศาสนจักรก็จะ พลายเข้มแข็งไปด้วยเช่นกัน” ข้อความที่กล่าวมา ข้างต้นทำให้ผู้วิจัย เกิดความสนใจศึกษาในสองกรณี กล่าวคือ ด้านแรก สนใจศึกษาการมีส่วนร่วมทางด้ว การศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นเป็นอย่างไร ด้านที่สองคือ จะมีแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางด้ว การศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก บ้านโนนแก้วได้อย่างไร ทั้งนี้ หากสถาบันครอบครัว ได้รึกการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้ว การศึกษาและ ศาสนาแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและ ประเทศชาติ

## 2. หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ แนวทางการ พัฒนาการมีส่วนร่วมทางด้ว การศึกษาและศาสนา ของครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว ตำบล ตะโก อำเภอยางตลาด จังหวัดนครราชสีมา คือ ระดับ

ครอบครัวและระดับชุมชนของบ้านโนนแก้ว ตำบล ตะโก อำเภอยางตลาด จังหวัดนครราชสีมา

## 3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ในการวิจัยนี้จะใช้วิธีการกำหนด เป้าหมายแบบเจาะจง ได้แยกกลุ่มเป้าหมายตาม ประเด็นที่จะทำการวิจัยออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ

3.1 ผู้รู้ เมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลใน ชุมชน ผู้วิจัยได้เลือกผู้รู้ ที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบท ของหมู่บ้านในด้านต่างๆ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ ของหมู่บ้านตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันว่ามีความเป็นมา อย่างไร ตลอดจน สอบถามถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการ ร่วมมือกันในด้ว การศึกษาและศาสนาของกลุ่มคริสต ชนบ้านโนนแก้วนี้ โดยผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้ได้แก่ ผู้ อาวุโสในชุมชน ซึ่งเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนเอง บาทหลวงประจำโบสถ์ ตลอดจนซิสเตอร์ ผู้ช่วย บาทหลวงที่ทำงานให้กับโรงเรียน วัด มรรคทายก ผู้ใหญ่บ้าน ชาวชนชายหญิง ตัวแทนเจ้าหน้าที่จาก องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 10 คน

3.2 ครอบครัวคริสตชนคาทอลิก คือ ครอบครัวคริสตชนคาทอลิกที่อาศัยอยู่ในบ้านโนน แก้ว โดยคัดเลือกผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ให้ ข้อมูล จำนวน 50 คน

3.3 บุคคลภายนอก คือ ผู้ปกครอง นักเรียนที่อาศัยอยู่นอกพื้นที่ดำเนินการวิจัย จำนวน 10 คน

3.4 ที่ทางโรงเรียนและโบสถ์ได้ให้ ความสำคัญ ในการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน และโบสถ์ เพื่อพัฒนาโรงเรียนและโบสถ์ให้เกิดความ เจริญก้าวหน้า อาทิ คณะกรรมการสภาอภิบาล คณะกรรมการสถานศึกษา คณะครูหรือศิษย์เก่า จำนวน 30 คน

ทั้ง 4 กลุ่มดังที่กล่าวมา มีการให้ข้อมูล โดยการให้สัมภาษณ์ กรอกแบบสอบถาม เข้าร่วม แสดงความคิดเห็นร่วมจัดประชุมสนทนากลุ่มเพื่อ ประเมินข้อมูลแบบมีส่วนร่วม(Evaluative Participatory Meeting) ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

#### 4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

##### 4.1 การค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ

4.1.1 หนังสือ บทความ รายงาน การวิจัย วิทยานิพนธ์ข้อมูลหรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารการสัมมนาการศึกษาคาทอลิก ซึ่งจะมีการประชุมทุกๆปี รวมทั้งนโยบายที่เกี่ยวกับการศึกษาและศาสนาของสังฆมณฑลนครราชสีมา เพื่อหาแนวทางในการดำเนินการร่วมกันเอกสารพระศาสนจักรคาทอลิกเกี่ยวกับการพัฒนาและข้อเสนอแนะในการร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น

4.1.2 เอกสารที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของโบสถ์และโรงเรียน ได้แก่ สมุดบันทึกประจำวัน และสมุดบันทึกการประชุมในแต่ละครั้ง ซึ่งทางองค์กรนั้นจะมีการประชุมในทุกเดือนจากสมุดบันทึกของการเข้าเยี่ยมชม การศึกษาของโรงเรียน หรือสมุดบันทึก การแสวงบุญที่โบสถ์รวมทั้งรายนามผู้บริจาค เป็นต้น

##### 4.2 การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure) เป็นเครื่องมือคำถามในการสัมภาษณ์เป็นหลักยึดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม ประเภทคำถามไม่มีโครงสร้าง คำถามปลายเปิด ลักษณะคำถามจะเป็นลักษณะคำถามเป็นประเด็นโดยให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เล่าข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของหมู่บ้านในด้านต่างๆ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ ของหมู่บ้านตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ถ้ามีคำถามหรือสงสัยจะเป็นการพูดคุยถามตอบกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้สัมภาษณ์ แต่จะเน้นปฏิสัมพันธ์อันดีกับผู้ให้ข้อมูลเป็นหลักเพื่อให้เกิดความสนิทสนมเพื่อให้เกิดความไว้วางใจมากขึ้น การสัมภาษณ์จะเป็นลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น นั่งพูดคุยง่ายๆ สบายๆ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เครียดไม่รู้สึกรู้ว่าแปลกแยก

##### 4.3 การสังเกตการณ์ (Observation)

การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เทคนิคการสังเกตเพื่อให้เก็บรวบรวมข้อมูลได้รอบด้าน สามารถตีความเชื่อมโยงกับบริบทต่างๆ ได้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์การศึกษาได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมีหลักการในการสังเกตเป็นกรอบในการสังเกต โดยทั่วไปการสังเกตแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

##### 4.4 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant)

ผู้ศึกษาได้เข้าไปสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในช่วงแรกๆ ก่อนที่จะลงเก็บข้อมูล โดยผู้ศึกษาจะอยู่ห่างๆ ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย ไม่ให้รู้ตัวว่ากำลังถูกสังเกตอยู่ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของเขาดำเนินไปอย่างเป็นธรรมชาติมากที่สุด

##### 4.5 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

การลงไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมผู้ศึกษาได้เริ่มจากการสานสัมพันธ์ปฏิสัมพันธ์สร้างความสนิทสนมกลมกลืนกับผู้อาวุโสในชุมชนบาทหลวงประจำโบสถ์ ตลอดจนซิสเตอร์ ผู้ช่วยบาทหลวงที่ทำงานให้กับโรงเรียน วัด มรรคทายก ผู้ใหญ่บ้าน ชาวชนชาวยุญญิตัวแทนเจ้าหน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบล โดยได้ไปร่วมการทำกิจกรรมคือร่วมทำกิจกรรมการอบรม การเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เท่านั้นและจะเป็นเพียงการบริจาคสิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เท่านั้น การสังเกตที่ผู้ศึกษาทำนั้น จะต้องสังเกตเป็นระบบเชื่อมโยงวิเคราะห์ในทันที และจดบันทึกไปพร้อมหากมีประเด็นบกพร่องไปก็จะมาเก็บเพิ่มเติมในภายหลัง

##### การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดเนื้อหาและการวิเคราะห์ได้ชัดเจน โดยมีการนำเสนอข้อมูลเป็นไป

ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการวิจัย กล่าวโดยสรุปกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. **วิเคราะห์ข้อมูลขณะสัมภาษณ์** มีการวิเคราะห์ตามประเด็นคำตอบที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ และถามต่อในประเด็นที่กำหนด ทั้งด้านการมีส่วนร่วม ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ รวมไปถึงแนวทางในการพัฒนาทางด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลในปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร และครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มากน้อยอย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในทุกๆ บริบทของโรงเรียนชุมชน

2. **วิเคราะห์ข้อมูลจากบันทึกภาคสนาม** ข้อมูลที่ผู้วิจัยถอดเทปที่เป็นคำพูดของผู้ให้ข้อมูล เพื่อดูว่ามีข้อมูลในประเด็นใดบ้างที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อช่วยทำให้ข้อมูลครอบคลุมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. **วิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายในหมวดหมู่** โดยนำข้อมูลที่ได้นำจัดเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นในแนวทางการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภายในหมวดหมู่ เพื่อช่วยทำให้การเขียนสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลครอบคลุม และถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งช่วยไม่ให้ผู้วิจัยหลงประเด็น เนื่องจากการมองเห็นหรืออ่านข้อมูลหลังจากที่จัดหมวดหมู่จะช่วยคลี่คลายเนื้อหาให้อยู่ในประเด็นที่เราศึกษาได้ระดับหนึ่งแล้ว

4. **วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหมวดหมู่** โดยนำข้อมูลที่ได้ในแต่ละหมวดหมู่มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กัน ข้อมูลทุกส่วนตามประเด็นการศึกษาไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะส่วนบุคคล บริบทของบ้านโนนแก้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจะต้องพิจารณาเชื่อมโยงเนื้อหาอย่างเข้าใจเพื่อช่วยให้ภาพการวิเคราะห์ชัดเจนตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น

5. **วิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปตามกรอบแนวคิดทฤษฎี** หลังจากวิเคราะห์ตามกระบวนการ

ข้างต้นแล้ว นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยภาพรวมตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งมีการวางกรอบแนวคิดไว้คร่าวๆ หลังจากศึกษาปรากฏการณ์ภาคสนามแล้วจะมีการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมบางประเด็นเพิ่มเติมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายปรากฏการณ์บางอย่างให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นต่อไป กระบวนการวิเคราะห์ดำเนินไปพร้อมๆ กับการตรวจสอบข้อมูลทุกขั้นตอนตั้งแต่ช่วงที่เริ่มเก็บข้อมูลจนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้ายในการประมวลผลและวิเคราะห์ในภาพรวม หากพบว่า มีข้อมูลบางประเด็นมีความขัดแย้งกันหรือข้อมูลไม่ชัดเจน ผู้ศึกษาจะตรวจสอบเนื้อหาเบื้องต้นจากที่มีอยู่ และบางส่วนก็จะต้องกลับไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และถูกต้องชัดเจนมากที่สุด

## สรุปผลการวิจัย

1. **การมีส่วนร่วมด้านการจัดการศึกษาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว** ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1.1 **ด้านกำหนดนโยบายและแผน** มี 2 ประการคือ

ประการแรก ร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็น ในการส่งเสริมและสนับสนุนในการทำให้โรงเรียนดำเนินงานตามแผนที่ได้วางไว้ให้สำเร็จ นโยบายความรับผิดชอบของสถาบันการศึกษาคาทอลิกต่อพระศาสนจักรและศาสนา อื่นๆ 3) เป็นนโยบายเกี่ยวกับผู้บริหารการศึกษา ได้กล่าวถึงการให้การศึกษาคาทอลิกเป็นสถานที่อบรมอย่างครบครัน โดยอาศัยความคิดและวัฒนธรรมที่มีแบบแผนเป็นเครื่องมือโดยให้ผู้เรียนได้ค้นพบมรดกทางวัฒนธรรมในรูปแบบการติดต่อทั้งกับส่วนตัว

ประการที่สอง คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่ประสานงานกับครอบครัวคริสตชนให้เกิดการมีส่วนร่วมของครอบครัวคริสตชนต่อโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

## 1.2 ด้านการบริหารจัดการ

ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการศึกษาของครอบครัวคริสตชนในอดีต ผู้บริหารสูงสุด คือ เจ้าอาวาสวัดหรือบาทหลวงจะเป็นผู้บริหารจัดการ มีบทบาทในการออกคำสั่ง กำกับดูแลในทุกๆ ด้าน ทั้งทางการปกครอง ความเป็นอยู่ของชุมชน ครอบครัวคริสตชนเป็นผู้ปฏิบัติตามและพร้อมที่จะเชื่อฟัง ปัจจุบันจะเห็นว่าการมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมมากขึ้น จากสภาพความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม ในลักษณะการมีส่วนร่วมต่อการวางแผนนโยบาย การบริหารงบประมาณ การร่วมกิจกรรม และการติดตามประเมินผล ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาและสภาภิบาลวัดที่มาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

## 1.3 ด้านกิจกรรม

ผลการศึกษาสรุปได้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก มีการจัดตั้งสภาภิบาล ซึ่งสมาชิกมาจากตัวแทนของครอบครัวคริสตชนในชุมชน เพื่อที่จะร่วมกันวางแผนงานและดำเนินงานตามนโยบายของศาสนาที่ได้วางไว้ให้สำเร็จ

## 1.4 ด้านการประเมิน

ผลการศึกษา พบว่า ครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว จะมีส่วนร่วมในการประเมินทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทางตรงนั้นจะมีลักษณะในการประเมินอยู่ 3 ด้าน ได้แก่

- (1) การแสดงความคิดเห็นผ่านทางคณะกรรมการสถานศึกษา
- (2) จากการตอบแบบสอบถามของโรงเรียน
- (3) จากการเข้าร่วมประชุมหรือวันปฐมนิเทศผู้ปกครอง

## 2. การมีส่วนร่วมด้านศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก

## 2.1 ด้านการกำหนดนโยบายและแผน

ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนด้านศาสนาของครอบครัวคริสตชน ในปัจจุบันพบว่า ในครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว จะมีกลุ่มต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแสดงความคิดเห็นร่วมกับคณะกรรมการสภาภิบาลวัด ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มคริสตชนชั้นพื้นฐานที่เรียกว่า “วิถีชุมชนวัด” (BEC) จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการต่อวิถีตนเองอย่างเป็นอิสระพึ่งตนเอง มีการร่วมแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาของชุมชน ทั้งนี้จะอยู่ภายใต้การดูแลของสภาภิบาลที่มาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของชุมชน ซึ่งสภาภิบาลมีบทบาทในการเผยแพร่คำสอนพระศาสนา และการช่วยเหลืองานสังคมสงเคราะห์ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ผ่านระบบการศึกษา โดยถือหลักความรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง จะมีทั้งหมด 14 กลุ่ม กลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะถือว่าเป็นกลุ่มที่มีจุดเด่นในการทำงานด้านศาสนาและมีบทบาทต่อวัดและต่อโรงเรียนในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นวิถีชุมชนวัดที่เป็นเอกลักษณ์ของครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว

## 2.2 ด้านการบริหารจัดการ

ผลการศึกษา พบว่า ชาวบ้านจะมีบทบาทเป็นผู้ตามหรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามความเชื่อ ความศรัทธา ส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทางด้านศาสนาของครอบครัวคริสตชนในปัจจุบัน พบว่า จะมีกลุ่มคริสตชนชั้นพื้นฐานหรือที่เรียกว่า “วิถีชุมชนวัด” (BEC) เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โดยผ่านคณะกรรมการสภาภิบาลวัด ซึ่งได้อธิบายบทบาทหน้าที่ไว้แล้วในด้านกำหนดนโยบายและแผน

## 2.3 ด้านกิจกรรม

ผลการศึกษาสรุปได้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการศึกษาและศาสนาของครอบครัว คริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว



ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชุมชนยังคงมีส่วนร่วมทั้งด้าน การศึกษาและศาสนา มีการเปลี่ยนรูปแบบของการมี ส่วนร่วมมาเป็นในลักษณะของการพัฒนามากขึ้น อาทิ การมีส่วนร่วมด้านการศึกษาศาสนาจะเข้ามามีบทบาท ในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ด้านศาสนานั้น ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ด้านนโยบาย การวางแผน การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ใน รูปแบบของคณะกรรมการสภาภิบาลวัด

**3. ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการ พัฒนาการมีส่วนร่วมด้านการศึกษาและศาสนาของ ครอบครัวคริสตชนคาทอลิก** จากการศึกษา พบว่า

### 3.1 ด้านการศึกษา

ผลการศึกษาด้านการศึกษา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของการปรับทัศนคติของ ผู้ปกครองในการที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรหลาน ทั้งที่บ้านและโรงเรียนรวมทั้งการสนับสนุนกิจกรรม ต่างๆ มาจากสาเหตุ ดังนี้

- (1) ทัศนคติของผู้เลี้ยงดูเด็ก นักเรียนที่ไม่ใช่ผู้ปกครองเด็ก
- (2) ความไม่พร้อมในการเลี้ยงดู บุตรหลาน
- (3) การยอมรับแนวคิดและสิ่ง ใหม่ๆของผู้ปกครอง การติดต่อประสานงานไม่ค่อยมี ประสิทธิภาพ เพราะว่า ผู้สูงอายุเป็นคนรุ่นเก่า เป็น บุคคลที่มีความคิดเป็นของตนเอง และรู้สึกพอใจในสิ่ง ที่ตนเองคิด และบางครั้งคิดว่าตนเองถูกเสมอ ไม่ค่อย สนใจในโลกภายนอกหรือสิ่งแวดล้อมเท่าใดนัก

### 4. ด้านศาสนา ผลการศึกษาสรุปได้

- (1) ครอบครัวคริสตชนบางครอบครัวยัง เชื่อในระบบอุปถัมภ์
- (2) บุคลากรของพระศาสนจักร คาทอลิกบางส่วนยังขาดวิสัยทัศน์ต่อการเปลี่ยนแปลง ที่ให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงาน ทางศาสนา เพราะคิดว่าสิ่งที่เคยปฏิบัติมาก็ดีอยู่แล้ว

## 5. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้าน การศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก บ้านโนนแก้ว

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการ มีส่วนร่วมด้านการศึกษาและศาสนาของ ครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้านโนนแก้ว สรุปได้ว่า

(1) ผู้บริหาร คณะกรรมการ สถานศึกษา สภาภิบาลวัด ผู้นำหมู่บ้าน ควรมีการ ประชุมร่วมกันระหว่างบ้านวัดโรงเรียนในการวางแผน เพื่อหาแนวทางในการมีส่วนร่วมระหว่าง บ้านวัด โรงเรียน

(2) ครอบครัวคริสตชนคาทอลิกบ้าน โนนแก้ว ควรมีการศึกษาพระคัมภีร์ สวดภาวนา การ เชื่อมคนป่วยในชุมชนอย่างจริงจัง

(3) การสร้างแรงจูงใจและสร้างการมี ส่วนร่วม โดยการนำเอาเทคโนโลยีในด้านดีเข้ามาช่วย ในการดำเนินกิจกรรม หรือพิธีกรรมทางศาสนา

(4) พัฒนาการมีส่วนร่วมในด้านการ คิดและตัดสินใจ โดยการที่ครอบครัวคริสตชนส่ง ตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการสภาภิบาล โดยการร่วมประชุมกับ คณะกรรมการบริหาร ทั้งโรงเรียนและโบสถ์ ร่วมรับ ฟัง ร่วมคิดและตัดสินใจ ประเมิน และพัฒนาการมี ส่วนร่วมในทางอ้อมโดยการเข้าร่วมรับฟังและรับรู้ ด้วยความตระหนักถึงการเป็นเจ้าของ

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สภาพระสังฆราชหรือหน่วยงานรัฐ ที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุนภาคประชาชนมีส่วน ร่วมแสดงความคิดเห็นในแนวนโยบายทางการศึกษา และศาสนาให้มากกว่าเดิมรวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนอย่าง แท้จริง โดยการให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนเป็นผู้ ประเมินคุณภาพของโรงเรียนพร้อมกับคณะกรรมการ

ของโรงเรียนเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของชุมชน ตาม  
แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของสถาบัน  
ครอบครัวคาทอลิก

1.2 ควรจัดงบประมาณเป็น  
ค่าตอบแทนในรูปแบบของเบี้ยประชุมของกรรมการ  
สถานศึกษา เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจให้กับ  
คณะกรรมการฯ ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับสถานศึกษา ซึ่ง  
จะส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของสถาบันครอบครัว  
อย่างมั่นคงต่อไป

1.3 ควรจัดอบรมให้กับคณะกรรมการ  
สถานศึกษา ให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองเพื่อที่จะ  
ทำให้เพื่อให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการ  
เข้ามาทำงาน

## 2. ข้อเสนอแนะเชิงพัฒนา

2.1 ผู้นำศาสนาหรือบาทหลวง ต้องเข้า  
เยี่ยมชมครอบครัวคริสตชนให้ถึงแก่น ผู้นำที่ดีได้ต้อง  
เข้าถึงพี่น้องให้รู้สึกดีบนหน้าบางของเขา และให้  
บาทหลวงเป็นแบบอย่างที่ดีในการเปลี่ยนแปลงไปใน  
หนทางแห่งดี การเข้าถึง การพบปะของบาทหลวงเป็น  
ส่วนสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและการ  
เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีของชุมชน

2.2 รูปแบบของการคัดเลือกคนที่จะ  
เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ควรที่จะมีเกณฑ์  
ในคัดเลือกที่ชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องของคุณวุฒิ  
วิทยุ ความเหมาะสม เป็นคนดี มีคุณภาพ นานับถือ  
ซึ่งคนที่เข้ามาจะต้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีเวลา  
ในการทำงาน รวมทั้งมีค่าตอบแทนที่เป็น  
กิจจะลักษณะที่ชัดเจน ทั้งนี้จากข้อเสนอดังกล่าว  
ผู้บริหารมองว่า การที่จะได้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการ  
บริหารงานแล้วนอกจากจะมีความพร้อมทางด้าน  
ร่างกาย จิตใจแล้วยังต้องมีความรู้ ความเข้าใจและมี  
ศักยภาพที่จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาได้  
ซึ่งจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และ  
ประสิทธิผลมากขึ้น อาทิ ข้าราชการเกษียณหรือ  
ข้าราชการบำนาญ ซึ่งบ้านโนนแก้วมีข้าราชการที่  
เกษียณจำนวนมาก หากองค์กรมีบุคคลที่มากด้วย

ความรู้และประสบการณ์ในการทำงานมาก่อนแล้ว ได้  
เข้ามาเป็นคณะกรรมการในสถานศึกษากลุ่มนี้ก็จะนำ  
ประสบการณ์และความรู้ที่มีดังกล่าวมาใช้พัฒนา

2.3 ควรมีการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ของ  
โรงเรียนให้กับเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้โดยชุมชนมี  
ส่วนร่วม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ  
ชอบในการจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับเด็กในโรงเรียน โดย  
สร้างห้องเรียนชุมชนในโรงเรียนให้เด็กได้มีแหล่ง  
เรียนรู้ และอาจใช้สถานที่ของชุมชนจัดให้เป็นแหล่ง  
เรียนรู้นอกห้องเรียนให้กับเด็กได้ อาทิในเรื่องของ  
เกษตร ภูมิปัญญา อาชีพ วัฒนธรรม แหล่ง  
ประวัติศาสตร์หรือสถานที่สำคัญของชุมชนที่มีส่วน  
เกี่ยวข้องในรายวิชานั้นๆ

## 3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี  
ส่วนร่วม (Participatory Action Research) ทางด้าน  
การศึกษาและศาสนาของครอบครัวคริสตชนคาทอลิก  
เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณภาพ และเปิดโอกาสให้  
ครอบครัวคริสตชนคาทอลิกและชุมชนมีส่วนร่วมใน  
การวิจัย

## เอกสารอ้างอิง

คณะอัครมุขมณฑล. 1991. คำสอนด้านสังคมของคาทอลิก.

กรุงเทพฯ: ชรรคมกลการ.

จิราภรณ์ สารแสน. 2552. ศักยภาพของชุมชนในการมี  
ส่วนร่วมจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก  
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น  
เขต4. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร  
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา  
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ัญญา อภิบาลกุล. 2545. รูปแบบการพัฒนาการมีส  
วนร  
วมของคณะกรรมการสถาน ศึกษาชั้น  
พื้นฐานในการบริหารและจัดการศึกษาภาย  
ใต  
โครงการสร  
างการกระจายอำนาจ.

[ม.ป.ท.: ม.ป.พ.].

ชูชาติ พ่วงสมจิตร. 2540. การวิเคราะห์ปัจจัยที่

ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมี  
ส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียน  
ประถมศึกษาในเขตปริมณฑล  
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา  
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.

นิลมนิ พิทักษ์. 2551. รูปแบบการส่งเสริมศักยภาพ

ผู้ประกอบการในการมีส่วนร่วมในการจัด  
การศึกษา. [มป.ท.: ม.ป.พ.].

พินิจ ลาภชนานนท์. 2528. การศึกษาตัวบ่งชี้สถานภาพ

เศรษฐกิจสังคมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ:  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมตต์ เมตต์การุณจิต. 2547. การบริหารจัดการศึกษา

แบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์การปกครอง  
ส่วนท้องถิ่นและราชการ. กรุงเทพฯ:  
บุ๊ค พอยท์.

ซัชวาล แสงแก้ว. 2535. พระคริสตเจ้าและพระศาสน

จักรของพระองค์. กรุงเทพฯ: อัสสัมชัญ.

เสรี พงศ์พิศ. 2548. โรงเรียนคาทอลิกในทศวรรษ

หน้า. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

\_\_\_\_\_. 2529. ศาสนาคริสต์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์  
เอ็ดดิสัน.

เอกชัย ชินโคตร. 2551. การศึกษาคาทอลิก:

วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนคาทอลิก  
ทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ: ปิตินาธิช.